

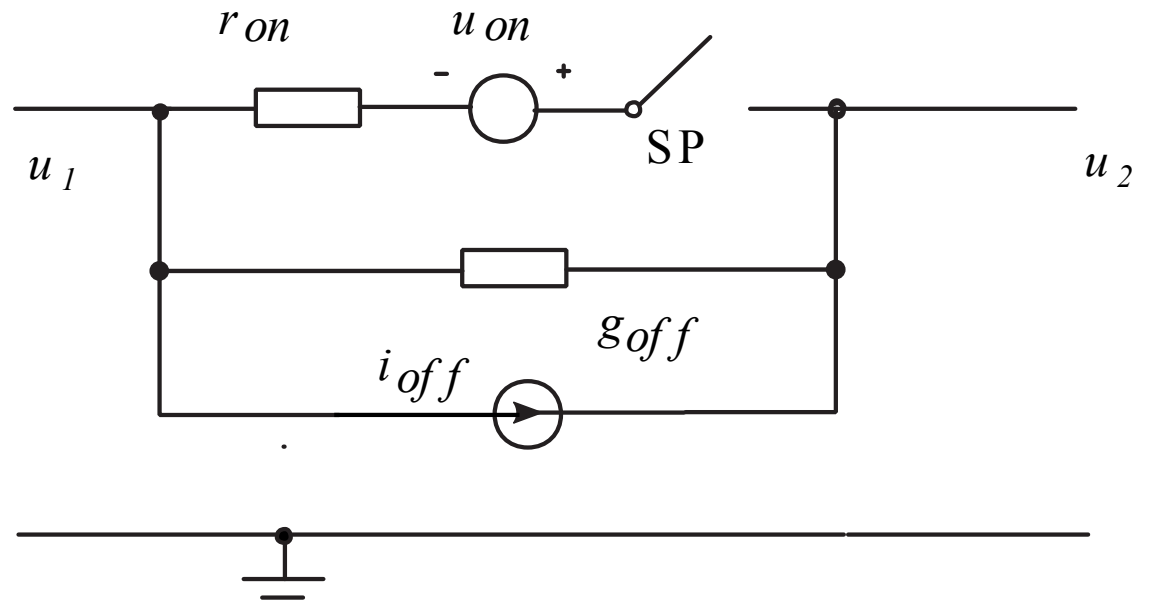
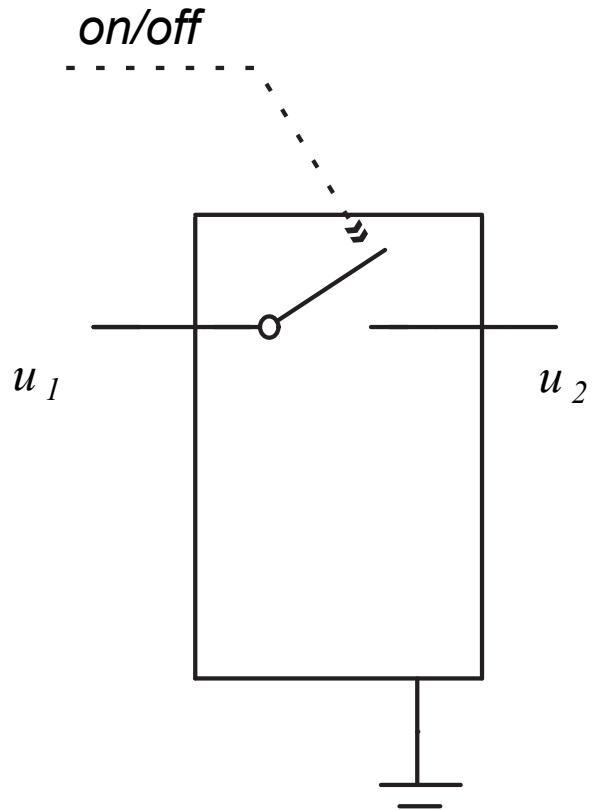
Fakulta biomedicínského inženýrství – Teoretická elektrotechnika

Prof. Ing. Jan Uhlíř, CSc.

Léto 2020

11. Spínače – obvody se spínači

Model spínače

Parametry spínače

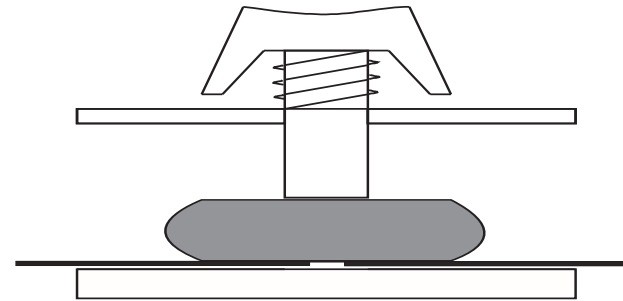
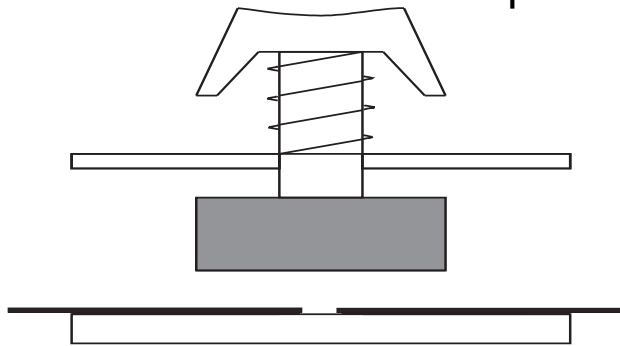
- Odpor v sepnutém stavu r_{on}
- Rušivé napětí vzniklé na sepnutém spínači u_{on}
- Vodivost (svod) v rozpojeném stavu g_{off}
- Rušivý proud vytvořený rozpojeným spínačem i_{off}
- Izolace vůči okolí (dalším spínačům)
- Způsob ovládání
  - mechanické
  - elektromagnetické
  - elektrické
- Vliv řídicího obvodu na spínaný obvod
- Rychlost sepnutí a rozpojení.

Mechanický spínač

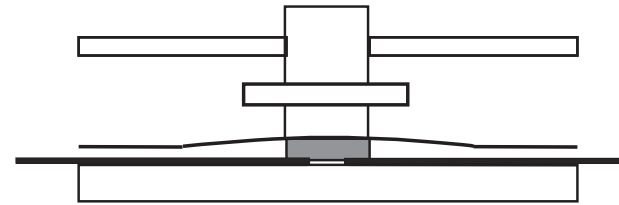
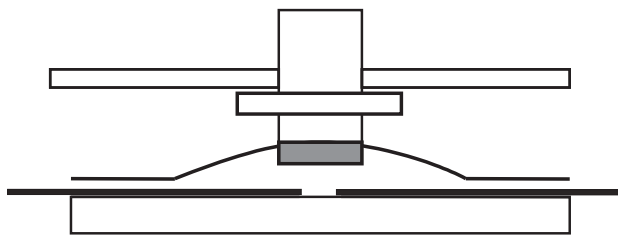
- Odpor v sepnutém stavu r_{on} může být v řádu tisícín ohmu – záleží na materiálu kontaktů a na stavu jejich povrchu.
- Rušivé napětí na sepnutém spínači u_{on} vzniká převážně termoelektrickým jevem, pokud spoje mezi různými materiály nemají shodnou teplotu
- Vodivost v rozpojeném stavu g_{off} závisí na konstrukci a kvalitě povrchu materiálu, na kterém jsou kontakty namontovány. Může dosahovat zlomků mikrosiemens
- Rušivý proud vytvořený rozpojeným spínačem $i_{off} \approx 0$
- Izolace vůči okolí (dalším spínačům) závisí na konstrukci a použitých materiálech. Většinou je působení okolních elektrických obvodů zanedbatelné
- Rychlost sepnutí a rozpojení závisí na setrvačných hmotách kontaktů a mechanické konstrukci. Bývá v řádu milisekund až sekund.

Spínače

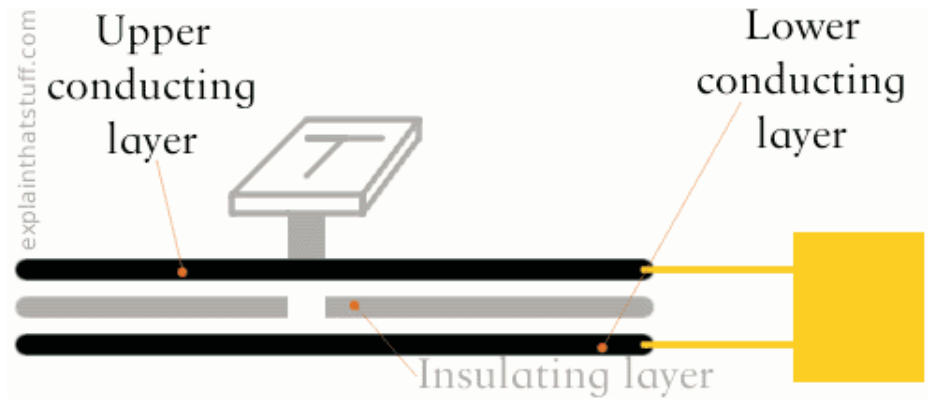
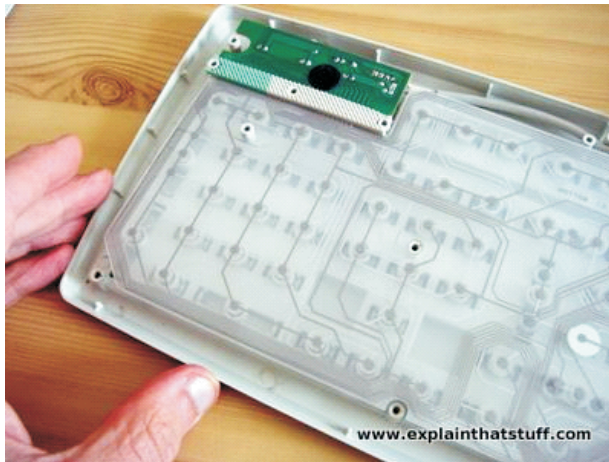
pruzny kontakt

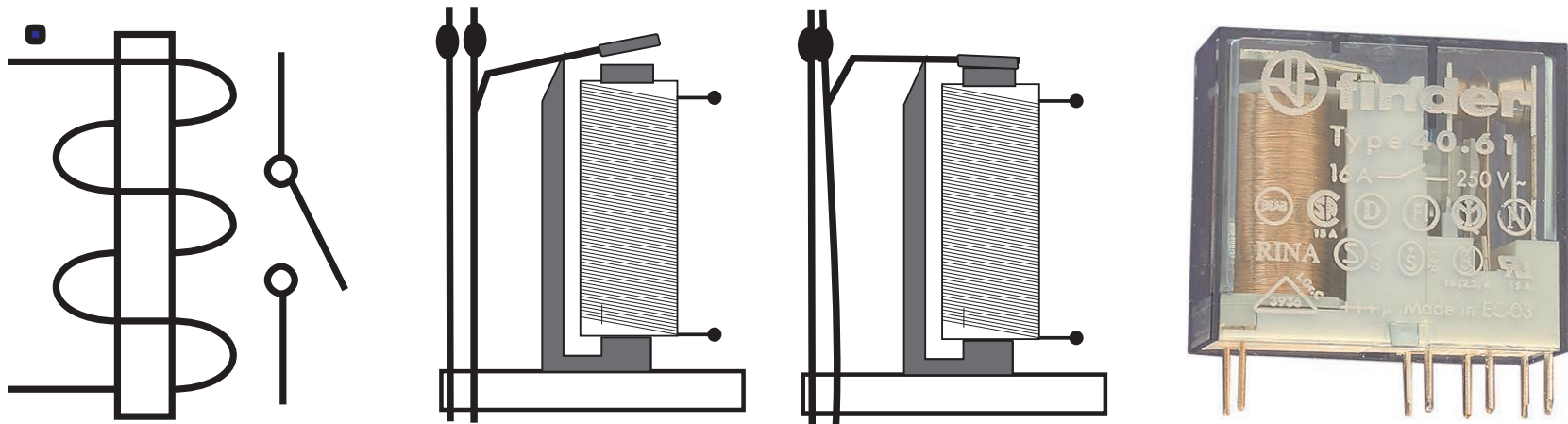
membrána

Klavesnice počítače

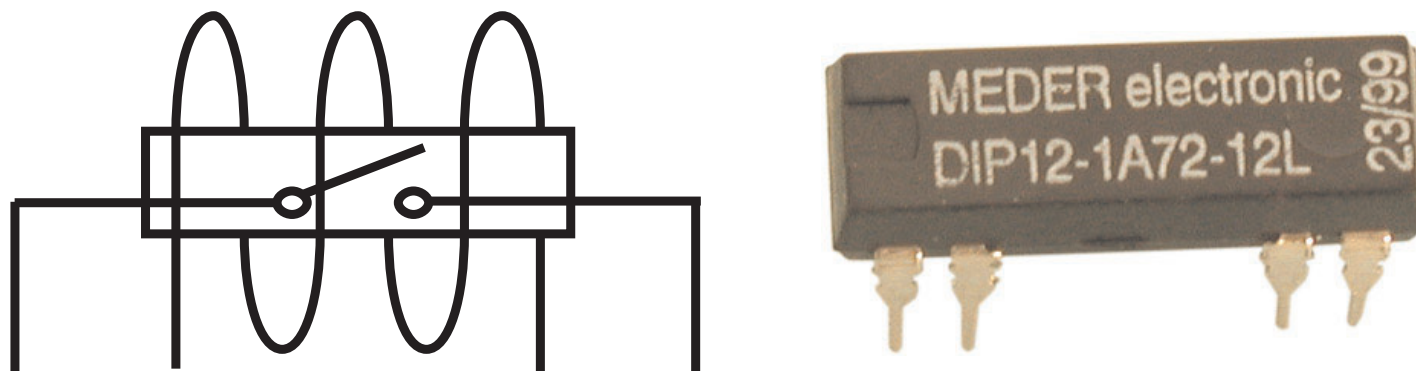
Elektromagnetické relé

Rychlost spínání a vypínání je určována dvěma zpožďujícími činiteli –
přechodným dějem ve vinutí cívky a setrvačnými hmotami kotvy a pérového
svazku.

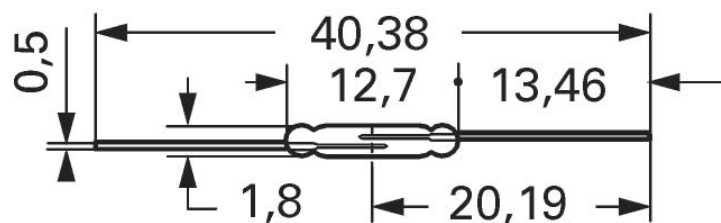

Jazýčkové relé

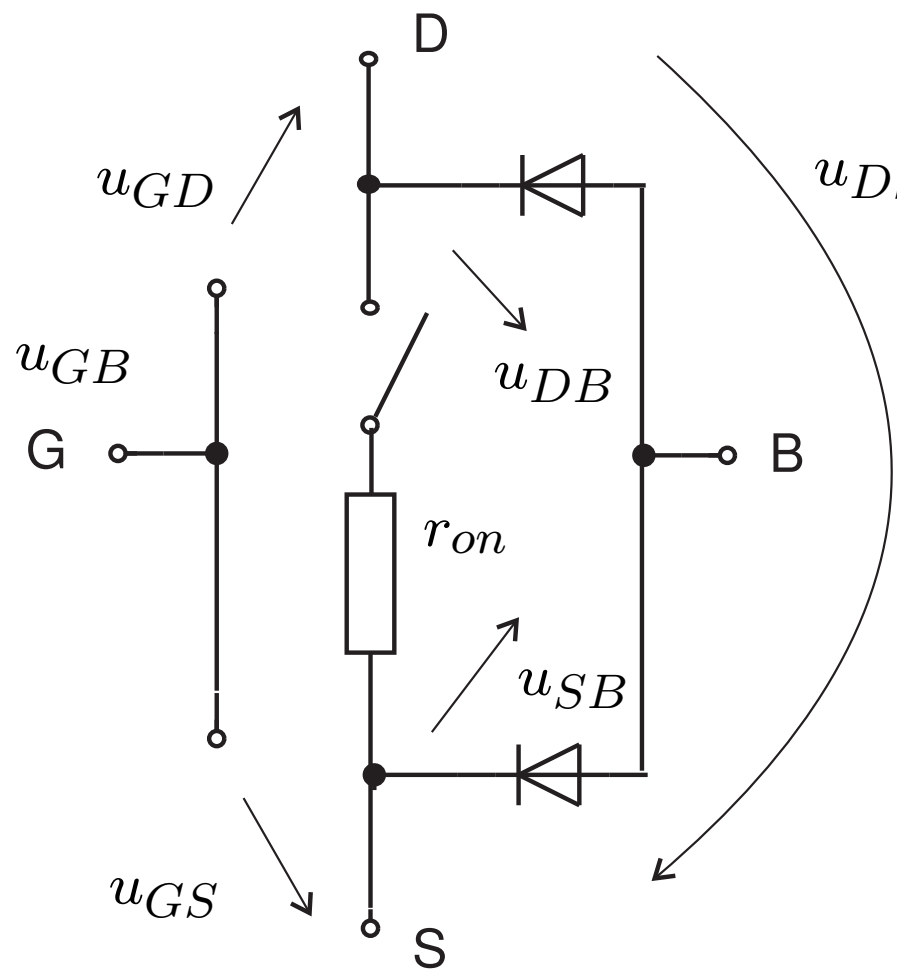

Rychlá jazýčková relé dosahují spínací a vypínací doby v řádu desetin až jednotek milisekund.

Samotný jazýčkový kontakt lze také spínat permanentním magnetem. Může pak sloužit jako indikátor polohy (koncový spínač) a indikátor pohybu.

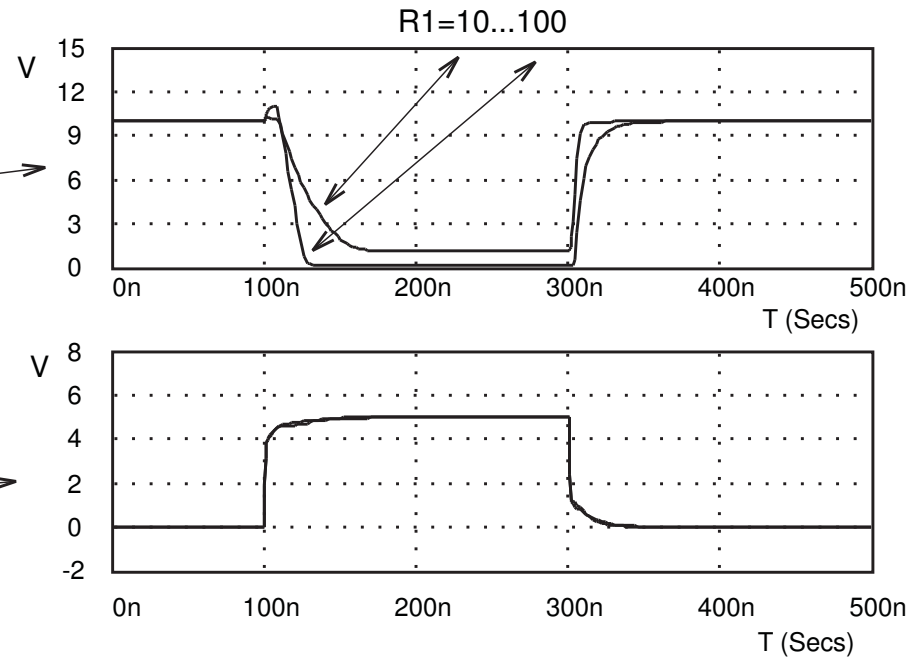
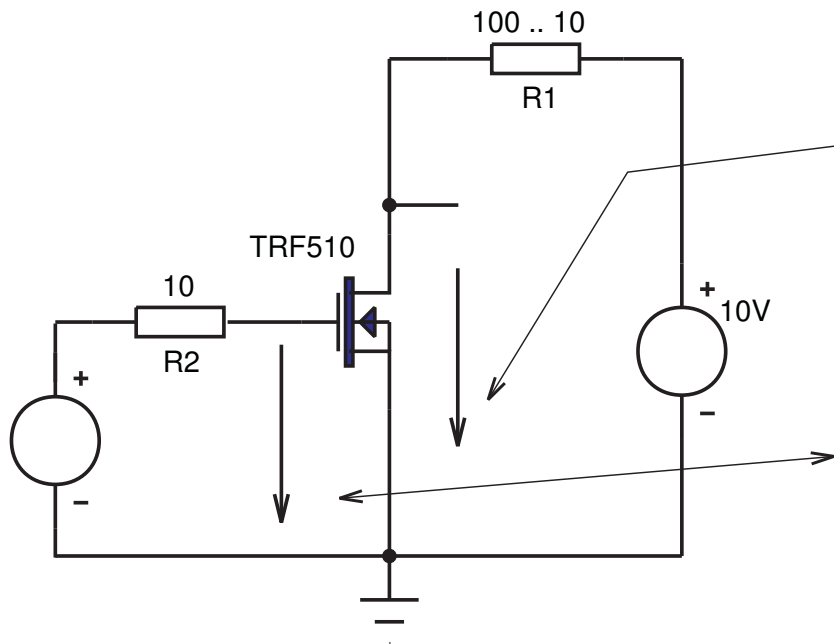
FET jako spínač

- r_{on} může být v řádu desetin i setin ohmu – používají se i spínače s odporem v sepnutém stavu v řádu desítek ohmů
- rušivé napětí vzniklé na sepnutém spínači u_{on} je v ustáleném stavu nulové – rušit může kapacitní vazba mezi řídicí elektrodou a kanálem
- $r_{off} = 1/g_{off}$ řádu stovek megaohmů
- $i_{off} = 0$ – kapacitní vliv podobně jako u u_{on}
- Izolace vůči okolí (dalším spínačům) – bezpečně uzavřené diody S-B a D-B
- řízení napětím elektrody G vůči substrátu B – k ovládní není potřeba proud
- rychlost sepnutí a rozpojení – významnou roli hraje přechodný děj, při kterém se nabíjí a vybíjí kapacita řídicí elektrody.

Např. spínací MOSFET IRF450 spíná proud max. 12 A (odpor sepnutého spínače je 0,4 Ω). Na rozpojeném spínači může být až 500 V, vstupní kapacita je 2,7 nF a čas sepnutí a vypnutí cca 200 ns. V logických členech CMOS je odpor sepnutého spínače v řádu desítek ohmů a časy sepnutí v jednotkách až desetinách nano-sekundy.

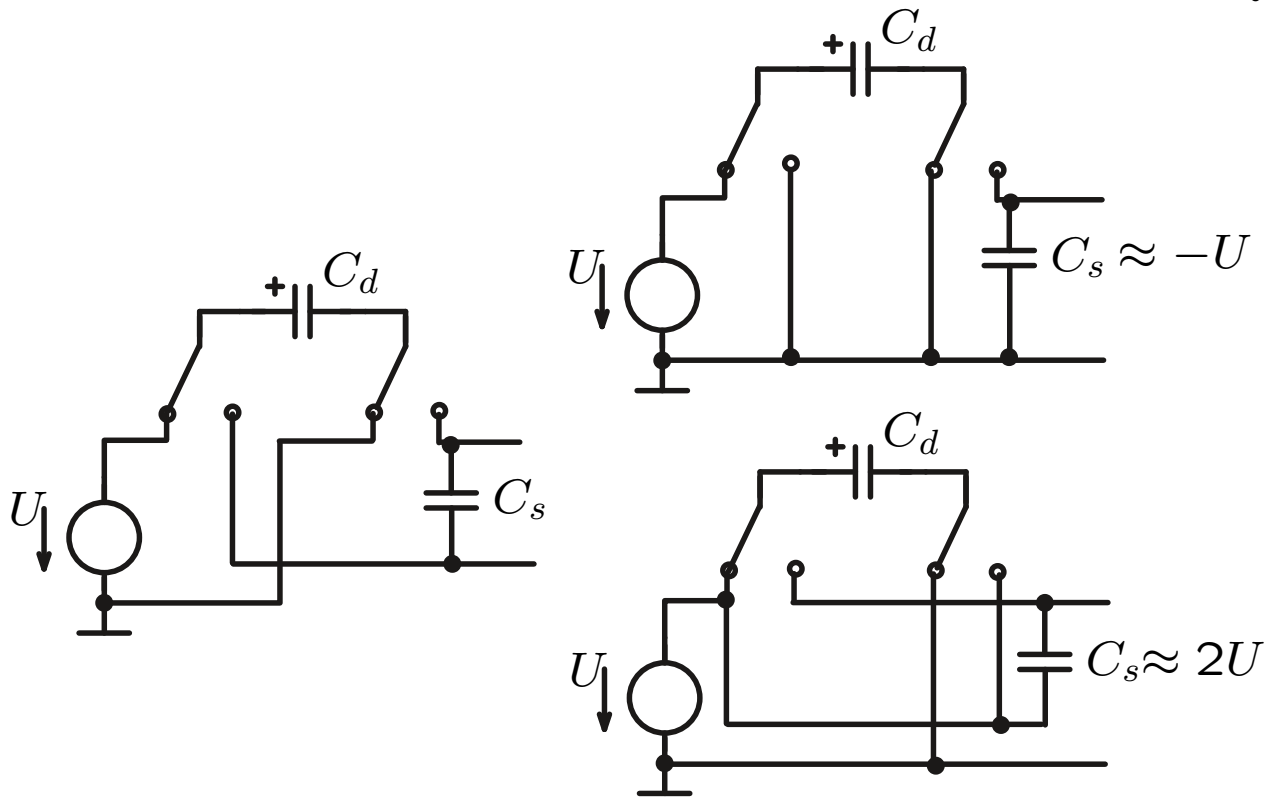
Spínání MOS FETem

Využití elektronických spínačů

- Měníče napětí – nábojové pumpy a induktorové měniče DC/DC
- Spínané zdroje – nabíječky akumulátorů, napájení počítačů a laboratorních přístrojů
- Integrované logické členy pro řídicí a výpočetní techniku
- Integrované obvody se spínanými kapacitami a spínanými proudy

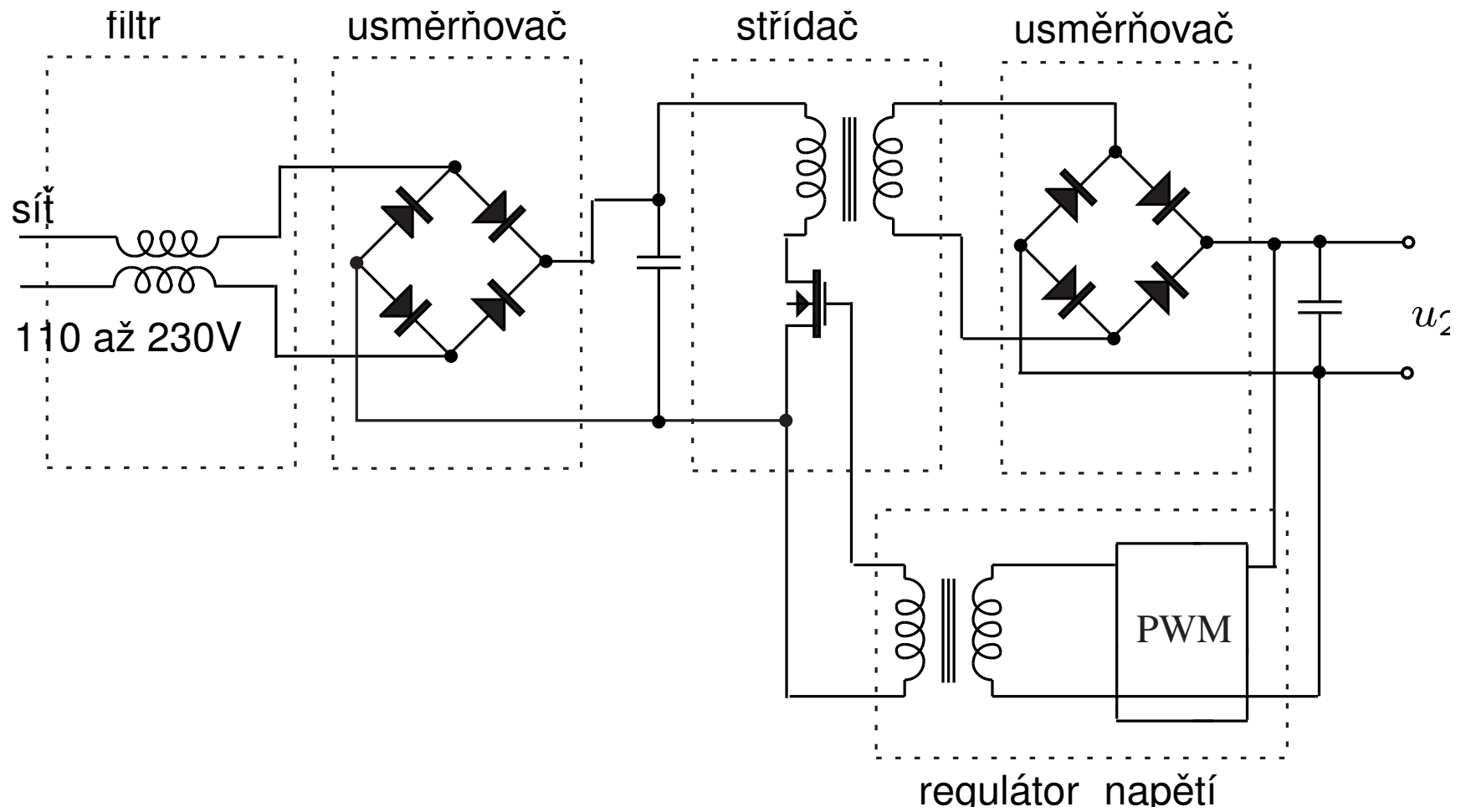
Měníče napětí s nábojovou pumpou

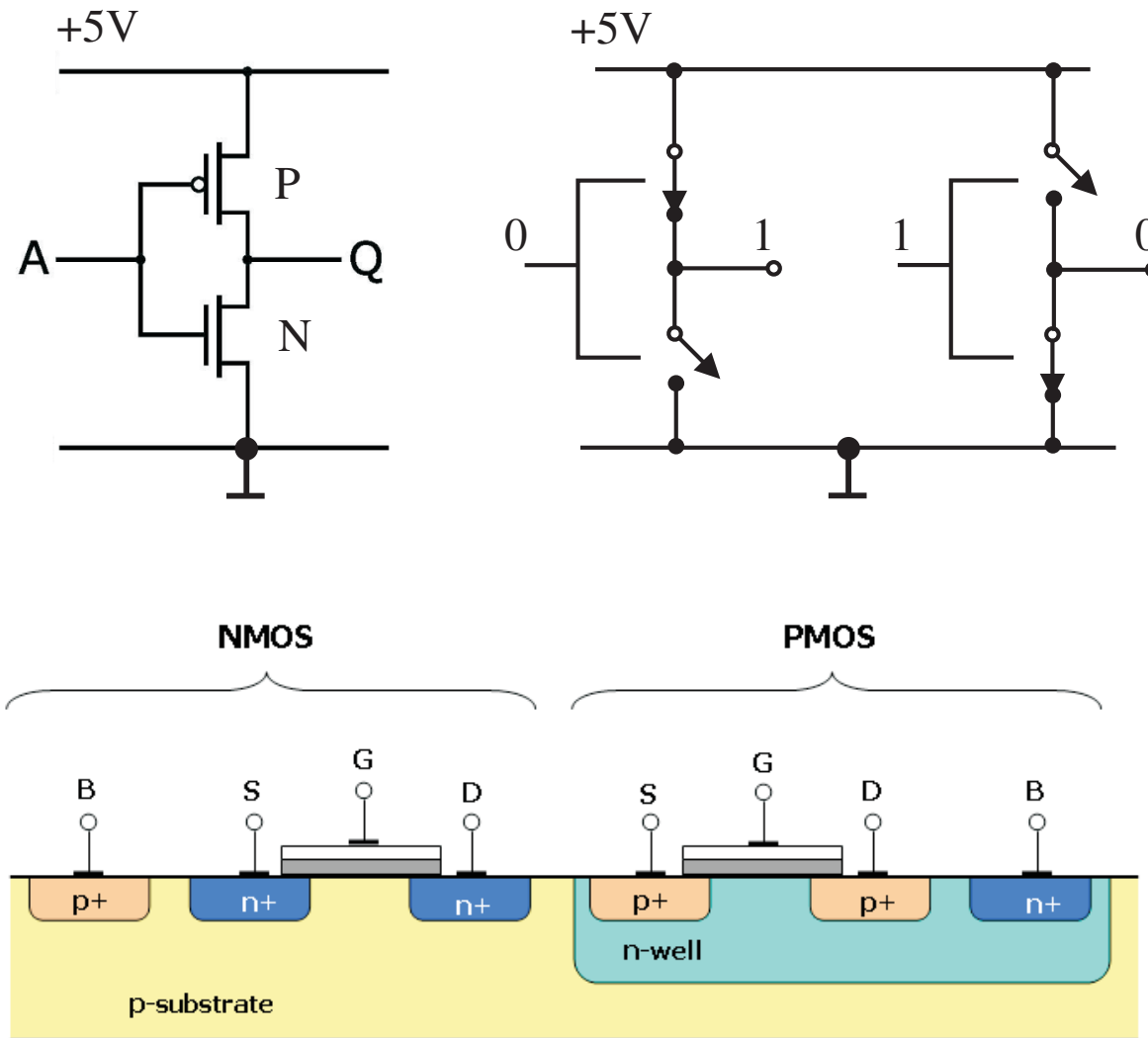
$$Q_1 = C_d U$$

$$u_2[n + 1] = u_2[n] + \frac{C_d}{C_d + C_s} (U - u_2[n])$$

Spínaný zdroj napětí - principiální zapojení

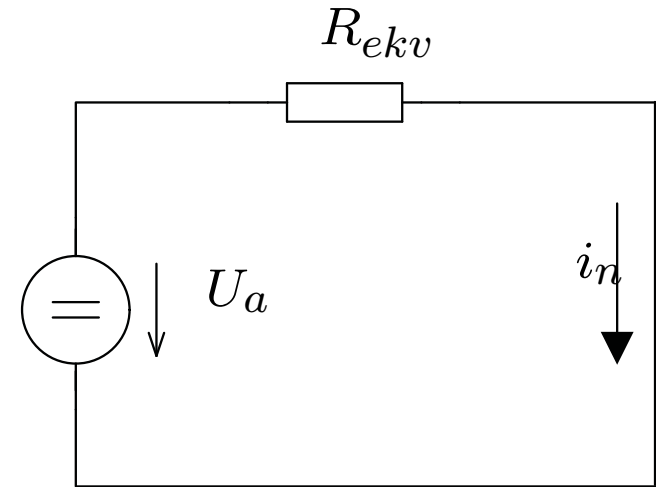
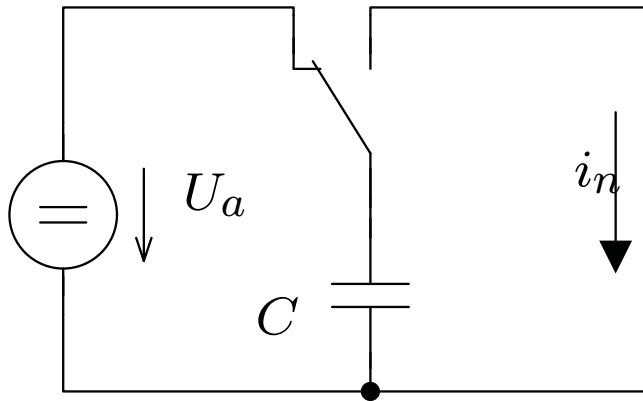

CMOS – struktura invertoru logických stavů

Obvody s přepínanými kapacitami

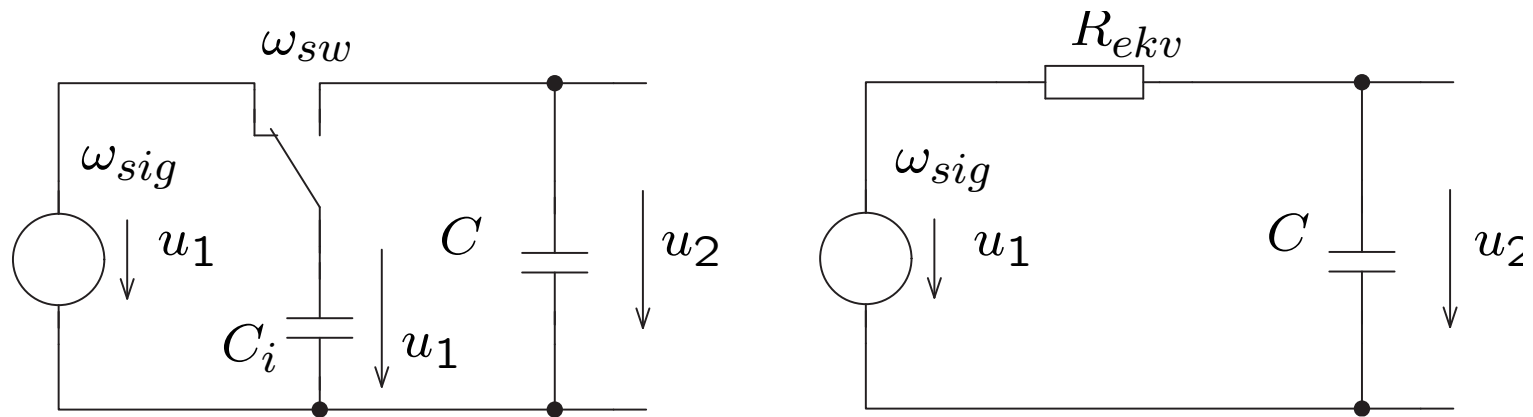
$$Q_n = CU_a$$

$$CU_a = i_n T$$

$$U_a / i_n = T / C$$

$$R_{ekv} = \frac{1}{fC}$$

Integrační obvod se spínaným kondenzátorem v harmonickém ustáleném stavu

$$u_1 = U_1 \sin(\omega_{sig} t) \quad \omega_{sig} \ll \omega_{sw}$$

